

Byggnadsminnesförklaring av Sundsvalls station, Östermalm 1:1, Gustav Adolfs församling, Sundsvalls kommun

LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Länsstyrelsen i Västernorrlands län förklarar med stöd av 3 kap 1 § och 7 § lagen (SFS 1988:950) om kulturminnen m m, att Sundsvalls station, Östermalm 1:1, Gustav Adolfs församling, Sundsvalls kommun, har övergått till att bli byggnadsminne enligt detta kapitel.

Byggnadsminnesförklaringen omfattar stationshuset med mur och uthus 12A, expeditionshuset 14B samt lokstallets fasader.

Om särskilda skäl finns får Länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § kulturminneslagen lämna tillstånd till ändring av byggnadsminne.

Länsstyrelsen och Länsmuseum Västernorrland lämnar råd och anvisningar för byggnadens underhåll.

REDOGÖRELSE FÖR ÄRENDET

Regeringen beslutade 1986-08-21 att Sundsvalls Centralstation skulle betraktas som byggnadsminnesmärke och skyddas enligt kungörelsen nr 744 av den 20 november 1920 med senare tillägg rörande det offentliga byggnadsväsendet. Beslutet grundade sig på en bedömning av kulturhistoriska värden utifrån den stationsinventering som genomfördes i samarbete mellan dåvarande SJ:s bandisktrikt, Arkitekturmuseet och Riksantikvarieämbetet. Fastigheten förvärvades 2001-01-01 från staten av Jernhusen AB varvid den övergick till att bli byggnadsminne enligt Kulturminneslagen dock utan fastställda skyddsföreskrifter.

Detta beslut grundar sig på det förslag till skyddsbestämmelser med motivskrivning, värdebeskrivning och historik som Riksantikvarieämbetet har utarbetat i samråd med den regionala kulturmiljövården, Sveriges Järnvägsmuseum och Jernhusen AB.

SKYDDSBESTÄMMELSER

1. Byggnaderna får inte rivras.
2. Byggnadernas stommar får inte rivras, byggas om eller ersättas med andra material.

POSTADRESS

871 86 HÄRNÖSAND

BESÖKSADRESS

Nybegatan 15
Pumpbacksgatan 19

TELEFON

0611-34 90 00

TELEFAX

0611-34 93 72

3. Byggnaderna får inte till sina exteriörer byggas om eller förändras.
4. Ingrepp i stationshusväntsalens fasta inredningar får inte göras. Här avses takets bågkonstruktion, gröna kakelväggar, dörrar och fönster, dekorationsmåleri, smidesdetaljer, lås och trycken, dricksfontän m m.
5. Byggnaderna skall underhållas så att de inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten skall utföras på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar och med material och metoder som är anpassade till byggnadernas egenart.
6. Det till byggnaden tillhörande skyddsområdet, markerat på planritningen, får inte ytterligare bebyggas eller förändras så att det kulturhistoriska värdet minskar.

MOTIVERING

Stationsbyggnaderna vid Sundsvalls Centralstation har en för järnvägsmiljöer ovanligt sammanhållande och enhetlig arkitektur då stationsområdet anlades i sin helhet 1925. Miljön har därmed ett betydande kulturhistoriskt värde. Exteriörerna har genomgått mycket små förändringar och har idag stora arkitektoniska värden i formspråk och utförande. Stationshusets interiörer är synnerligen välbevarade, framför allt den intakta väntsalen.

Sundsvalls Centralstation med perrongtak samt flera andra byggnader skall bevaras som ett exempel på en för norra Sverige ovanlig stationsmiljö i nationalromantik och jugendstil. Byggnadsminnesförklaringen avser att skydda den kulturhistoriskt värdefulla järnvägsmiljön för ingrepp och förändringar som minskar dess kulturhistoriska värden.

BESKRIVNING

Stationsområdet ligger sydost om Sundsvalls centrum. Det omges av bebyggelse, varav främst kontorsfastigheter och större trafikleder. Vid stationens norra sida, gatuentrén, ligger en öppen plan med parkering, busshållplats och tågtaxi. Öster om stationsbyggnaden ligger ett mindre uthus, utformat i samma stil och material som stationen, med tegeltäckt pulpettak. Det sammanbinds med huvudbyggnaden med en låg mur, även den putsad och tegelkrönt. Rakt över spåren från stationshuset ligger ett expeditionshus med vidbyggt vattentorn, utfört i samma material och stil som stationshuset. I nära anslutning ligger lokstallet, även det i samma stil med putsade fasader i en ljust gråvit avfärgning.

Sundsvalls station är en relativt låg tegelbyggnad med kalkputsad fasad i en gråvit kulör. Över en horisontellt långsträckt byggnadskropp har tvärställt en hög byggnadsvolym med stora gavelfasader och branta tegeltäckta tak. Den lägre envåningsdelen som ligger längs med spåret bryts av de stora gavelfasaderna mot spårsida och gatusida med asymmetriskt placerade entréportiker. Sundsvalls central bär drag av såväl nationalromantik som jugend. Det har släktskap med dansk arkitektur och uppvisar likheter med flera skånska stationshus ritade av Folke Zettervall.

HISTORIK

Sundsvall fick sin första järnväg år 1874. Då sammanbands staden med norra stambanan via en enskild, smalspårig järnväg mellan Torpshammar och Sundsvall. Stationen var den träbyggnad som fortfarande ligger kvar vid hamnen och som uppfördes 1875 efter ritningar av arkitekt Axel Kumlien. Kort därefter, under 1880-talet, förstatligades banan och gjordes bredspårig. Då Ostkustbanan på 1920-talet skulle anslutas till Sundsvalls Centralstation lades trafiken om och det anlades ett helt nytt stationsområde sydost om centrum för de båda banorna. Här uppfördes också nuvarande Sundsvalls Centralstation efter ritningar av SJ:s dåvarande chefsarkitekt Folke Zettervall.

I anslutning till stationen, på andra sidan bangården, byggdes ett rundlokstall med åtta stallplatser samt ett expeditionshus med vidbyggt vattentorn. Vidare uppfördes inom bangårdsområdet godsmagasin, verkstadsbyggnader och lastkajer. Över perrongerna uppfördes perrongtak konstruerade i limträ.

ÖVRIGT

I den slutliga handläggningen av detta ärende deltog även förste länsassessor Håkan Englund, chefen för Samhällsbyggnadsavdelningen / länsarkitekt Leif Kästhag och biträdande länsantikvarie Eva Carron.

Gun-Marje Pettersson
länsråd

Torbjörn Svaan
antikvarie Samhällsbyggnadsavd

Bilagor:
Plankarta skyddsområde

Kopia:

Riksantikvarieämbetet, Kulturmiljöavd, Box 5405, 114 84 Stockholm

Sundsvalls kommun, Stadsbyggnadsnämnden, 851 85 Sundsvall

Länsmuseet Västernorrland, Box 34, 871 21 Härnösand

För registrering i fastighetsregistrets allmänna del enligt 3 kap 8 § kulturminneslagen:

Lantmäterimyndigheten Sundsvalls kommun, 851 85 Sundsvalls kommun

Bil 1.

